

те, що навчання живопису на пленері являє собою багатогранне та складне явище, варте пильної уваги з боку фахівців педагогіки та психології мистецтва, художників, викладачів.

Ключові слова: пленер, композиція, сюжет, простір, форма.

Petro Nahuliak,
*senior teacher, Department of Fine Arts,
South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky,
2/4 Staroportofrankivska Str., Odesa, Ukraine*

SPACE AND FORM AS THE IMPORTANT COMPONENTS IN PLEIN-AIR SUBJECT SOLUTION

The article deals with the main components of a plein-air subject and the principles of its composition. It is stated that the system of successive education activates students' conscious and motivated use of artistic and compositional means and methods of expressiveness. Plein-air culture reflects the way of thinking and actions and involves a certain system of creative experience. Within its framework composition activity is based on individual capabilities of critical thinking and comprehensive considering of plein-air painting, decision making, setting objectives and performing creative tasks. It is possible to obtain extraordinary results in compositional arrangement in a plein-air composition due to extraordinary solutions concerning space and form. It is found out that the principle form of interaction of traditional and modern methods of teaching basic subjects to students-artists is work in the open air or natural setting. As for major subjects, modern methods of their teaching are the following: creating temporary intersubject blocks, the use of arranging method, the implementation of natural compositions of a new type and the use of pragmatic approach to performing compositional tasks. In the process of teaching plein-air painting the following components of student's artistic culture are formed: competency, cognition, creativity. At the same time, methods of teaching plein-air painting should correspond to the peculiarities of modern higher education. Regional peculiarities, cultural and historical status of a place are of great importance, as they have direct impact on the formation of students' creative plein-air composition. Plein-air capabilities can be developed on the basis of the theoretical model of interaction of traditional and contemporary teaching methods, which consists of the methods of classical academic school, regional cultural arts traditions, modern technologies and areas of work, pedagogical creativity. The carried out research has allowed to conclude that teaching plein-air painting is a complicated phenomenon which is worth noting by experts in pedagogy and psychology of art, artists and teachers.

Keywords: plein-air, composition, subject, space, form.

Подано до редакції 20.07.2015

Рецензент: к. філос. н., доц. В. І. Ворніков

УДК: 371.11+370.1+7.01

Олег Михайлович Недошитко,
*старший викладач, приват-доцент кафедри образотворчого мистецтва,
член Національної спілки художників України,*
Наталія Адольфівна Лоза,
*старший викладач кафедри теорії та методики декоративно-прикладного мистецтва та графіки,
член Національної спілки художників України,
Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського,
вул. Старопортофранківська, 2/4, Одеса, Україна*

ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВИКЛАДАЧА ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА В СУЧАСНОМУ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

У статті розглядаються особливості професійної діяльності викладача образотворчого мистецтва в навчально-виховному середовищі з позицій середовищного підходу, акцентується увага на організації середовищного діалогу засобами мистецтва.

Ключові слова: професійна діяльність викладача образотворчого мистецтва, середовищний підхід, драматургійний підхід, середовищний діалог.

Постановка проблеми. У сучасній художній освіті вважається, що образно-чуттєвий матеріал мистецтва, який створює емоційний місток між людиною та навколишнім світом, є системотвірною основою в цьому процесі. Тому сучасна парадигма освіти орієнтується на

розвиток системи художньо-естетичного виховання, залучення кожної особистості до духовно-ціннісної та художньо-творчої діяльності, що передбачає перетворення «гри мистецтвом» у «спілкування мистецтвом»; створення особливої естетичної атмосфери навчання. У

зв'язку з цим змінюється розуміння професійної діяльності викладача образотворчого мистецтва, розширюється її зміст та соціальне наповнення.

Актуальність дослідження полягає в окресленні пріоритетних напрямків діяльності викладачів образотворчого мистецтва та визначенні механізмів їх реалізації, у виявленні особливостей професійної діяльності викладача образотворчого мистецтва з позицій середовищного підходу, визначенні типів середовищного діалогу та методів його організації засобами образотворчого мистецтва.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Культурологічні основи сучасної парадигми освіти досліджували Е. Бондаревська, В. Валицька, Б. Гершунський, М. Каган, Л. Масол, О. Попова та ін. Середовищний підхід у сфері освіти розглянуто в працях Г. Біляєва, Н. Боритко, Ю. Мануйлова, Т. Менгт, В. Селіванова, О. Тюрікової, І. Фруміна, В. Хуторського та інших. Категорія «професійна діяльність учителя образотворчого мистецтва» викладена в працях О. Білої, С. Канівець, Л. Масол, Т. Міхової, О. Сороки, О. Хращевської та ін. Різні аспекти середовищної діяльності вчителя мистецтва знаходилися у полі зору Н. Ганнусенко, Н. Гонтаровської, І. Кашекової, Л. Масол, Л. Печко, Л. Савенкової, Н. Шишляникової та інших.

Аналіз теорії та практики професійної діяльності викладачів образотворчого мистецтва виявив провідні тенденції вдосконалення цієї діяльності, зміну пріоритетів згідно з сучасною парадигмою художньої освіти: орієнтування навчання на обмін цінностями, розвиток комунікативних навичок засобами мистецтва. Але протиріччя між необхідністю зміщення акцентів із вузькопрофільної підготовки на розвиток людини культури та відсутність відповідних освітніх технологій потребує створення механізмів трансляції та обміну цінностями в процесі навчальної образотворчої діяльності, формування професійних та особистісних якостей учня як «медіатора культури».

Недостатньо вирішені частини проблеми обумовили наступні завдання: уточнити поняття «професійна діяльність викладача образотворчого мистецтва», «драматургійний підхід», «середовищний підхід» з позицій сучасної культуротворчої парадигми освіти; визначити типи та механізми організації середовищних діалогів у процесі навчання образотворчому мистецтву; дослідити особливості драматургійного підходу в професійній діяльності викладачів образотворчого мистецтва.

Мета дослідження – розкрити особливості професійної діяльності викладача образотворчого мистецтва з позицій середовищного підходу та визначити типи та методи організації середовищного діалогу засобами образотворчого мистецтва.

Виклад основного матеріалу. Культуротворча парадигма освіти передбачає цілеспрямоване формування людини нового типу, яка має здатність і потребу вдосконалення себе та світу. Вчені й практики (Н. Ганнусенко, Н. Гонтаровська, І. Кашекова,

С. Клепко, Н. Козловська, Л. Масол, Л. Печко, М. Сова, О. Стукалова, Г. Тараскіна, Н. Шишляникова та ін.) шукають оптимальні форми організації навчання та виховання, які відповідають якісно новому ставленню до проектування людини. На цьому шляху вони підійшли до ідеї максимального використання навчально-виховного середовища, яке розглядають як постійну взаємодію людської спільноти та предметно-просторового оточення, різноманітних систем діяльності та форм поведінки. Зв'язуючою ланкою цих складних структур є людина. Всі зазначені елементи об'єднує суб'єктивність сприйняття середовища, емоційних образів, що утворюються завдяки зіткненню з ним.

Різні аспекти професійної діяльності викладача образотворчого мистецтва розглядали О. Біла, С. Канівець, Л. Масол, Т. Міхова, О. Сорока, О. Хращевська та ін. Узагальнюючи погляди вчених і застосовуючи середовищний підхід [12], вважаємо, що професійна діяльність викладача образотворчого мистецтва являє собою навчання, виховання та розвиток дітей засобами образотворчого мистецтва та містить у собі взаємопов'язані матеріальні та духовні аспекти, які мають особистісний та соціальний прояв і виглядають як предметно-просторова художня діяльність із формування системи ціннісних орієнтацій особистості, що передбачає організацію ціннісних обмінів, утворення духовної спільноти за рахунок виникнення естетичного поля, яке охоплює навчально-виховний процес. Естетичне поле створюють естетичні складові кожного з компонентів навчального середовища. Саме воно забезпечує дієвість впливів на особистість й визначає емоційний «знак» та комунікативне тло заняття. Таке тло створює умови для реалізації середовищного діалогу, зустрічі свідомостей, відкриття одне одному своїх систем цінностей, що й є, за твердженням М. Когана, А. Колпакової, Л. Печко, О. Стукалової [5, 7, 10], основою естетичного середовища, в якому реалізується передача знань, спільне вироблення партнерами єдиних уявлень, понять, поглядів, ідеалів, тобто досягнення зусиллями духовної єдності.

Дослідники розглядають спілкування як основу та джерело розвитку особистості в культуротворчому середовищі; (А. Павловський, Т. Менгт); необхідний й специфічний вид активності людей; складову освітнього середовища; (Л. Масол, Н. Боритко); ознаку й функцію естетичного середовища (Л. Печко). Аналіз досліджень М. Бахтіна, Н. Ганнусенко, М. Кагана, В. Левіна, А. Колпакової, Е. Командишко, А. Мелік – Пашаєва, Т. Менгт, Б. Неменського, А. Павловського, Л. Печко, Л. Савенкової, Г. Тараскіної та ін. дозволяє вважати «розкіш естетичного спілкування» (Антуан де Сент-Екзюпері) визначальною домінантою навчального середовища уроку образотворчого мистецтва.

При цьому М. Каган [5, с. 21] указує на розбіжність понять «комунікація» та «спілкування». Комунікація, на його думку, безособистісна за характером інформації (наукових знань, фактів тощо), яка транслюється; *спілкування* – це спільне вироблення партнерами загальних

уявленнь, понять, поглядів, ідеалів тощо, тобто досягнення духовної спільності. «Духовне спілкування є зустріччю сповідей, саморозкриттям суб'єкта, тому тут має циркулювати не будь-яка інформація (як у комунікації), а тільки забарвлена суб'єктивністю учасників спілкування», – стверджує М. Каган [5, с. 173]. Особливість спілкування в такому середовищі полягає в його багатоплановості, творчій основі, можливості існування різних правильних відповідей на одне запитання, шляхів розв'язання однієї проблеми. Естетичний аспект середовища пропонує особистості різноспрямовані вектори вдосконалення.

Майже всі учені [7, 8, 9, 10, 11] відзначають як визначальну особливість естетичного середовища уроку перевагу ціннісно-орієнтованої діяльності, що реалізується шляхом духовного спілкування вчителя з учнями. Отже, виникає потреба в особливій побудові викладання навчального матеріалу, в якій учитель відіграє роль організатора діяльності учнів. Дослідники [7, 10, 11] вважають, що це стає можливим, якщо до структури середовища спілкування ввести ще один компонент, а саме – мистецтво, тоді середовищний діалог набуває такого вигляду: учитель – мистецтво – учень; учитель – художній образ – клас; учень – культура – учень тощо, і як наслідок виникає єдність навчання та виховання.

Зокрема, А. Колпакова виокремлює такі особливості діяльності вчителя задля естетизації середовища: присутність серед суб'єктів уроку особливого квазісуб'єкту (художнього образу, який безпосередньо або опосередковано впливає на особистість учнів); побудову уроку на суб'єктивних відносинах, які створюють атмосферу духовного спілкування; насичення уроку, завдяки цій співучасті, особливою емоційною атмосферою; використання законів драматургії (тобто в основу структури такого уроку покладено можливості саме мистецтва); посилення впливів мистецтва на учнів, створення особливого середовища для розвитку, завдяки способам, прийомам і методам, що використовує вчитель [7, с. 80-82].

Тип і конкретна форма середовищного діалогу на кожному уроці обумовлено багатьма факторами: навчальними цілями та програмами, методиками; естетичними можливостями навчального матеріалу уроку; особистістю вчителя: його естетичною свідомістю, рівнем загальної та художньої культури, віковими та статевими особливостями, естетичними можливостями; естетичною свідомістю, досвідом, потребами, перевагами учня; реальною мережею динамічних міжособистісних відносин; субкультурою «людських» вікових орієнтацій у сфері естетичної культури; впливом естетичного досвіду авторитетних людей, родини; естетичними можливостями організації навчального процесу й дитячої діяльності тощо [9,10]. Проте, визначальним є естетичні можливості навчального матеріалу, естетичні можливості вчителя, естетичні можливості організації процесу навчання.

Як свідчить практика, більшість шкільних уроків

будується на суб'єкт-об'єктних комунікативних зв'язках: надання інформації → сприйняття → засвоєння (чи ні) → репродукція знань. Ця схема не передбачає транслювання й утворення цінностей. Тільки включення мистецтва до навчально-виховного процесу дозволяє визначити освіту як процес передачі знань в духовно-теоретичному спілкуванні [8, с. 89], а виховання – як процес ціннісних орієнтацій в духовному спілкуванні [5, с. 56].

Структура естетичного спілкування має кілька втілень. Три з них виокремлено Л. Печко: перший – естетичне спілкування з твором мистецтва, де художнє спілкування виступає як «взаємообмін», проекція особистісних настанов на почуттєво-змістовий облік твору, як процес і результат відкриття художніх й естетичних цінностей.

Другий вид – спілкування (суб'єкт-об'єкт-суб'єктивний) із предметом – результатом матеріальної діяльності людини. Це – вибірковий контакт із образом, рисами, суттю, функцією предмета, його історією та перспективою.

Третій – естетичне спілкування в умовах школи з природним витвором, почуттєво-емоційне спілкування з матеріальним втіленням своєї істоти, предмета, явища природи.

Четверту форму – створення реального міжособистісного культурно-естетичного спілкування, діалогу (вчитель – учень, учитель – учитель, учень – герой, автор; учитель – автор, учень – мистецтво, учень – культура та ін.) називає А. Колпакова [7, с. 78]. Це – включення до середовищного діалогу «квазісуб'єкта» (художнього образу), який безпосередньо або опосередковано впливає на особистість, формує її естетичну свідомість, активізує емоційно-почуттєву сферу. Авторка пропонує метод драматургії середовища для вирішення проблеми міжособистісного спілкування.

П'яту форму – взаємовідносини особистості й освітнього середовища пропонує Т. Менгт. Джерелом функціонування середовища вона вважає розвинуте повноцінне спілкування, у якому виділяє три сторони: когнітивну (емоційний статус особистості й середовища), емоційну (образ середовища), та поведінську (комунікативна програма середовища й особистості). Дослідниця визначає комунікаційні поля взаємодії особистості та середовища: інформаційне поле; поле психологічної взаємодії; просторове поле корпоративних стосунків.

Відтак, середовищний діалог втілюється у вигляді спілкування особистостей, особистості й твору мистецтва, особистості та предметно-просторового оточення, особистості та природи. У цьому діалозі бере участь квазісуб'єкт (художній образ), завдяки драматургії середовища (або смодельованої комунікативної ситуації як окремому випадку драматургії середовища).

Як стверджують М. Бахтін, А. Іконніков, Л. Печко та ін. [2, 10], занурення в повсякденність виключає естетичне ставлення до дійсності. Звичний автоматизм сприйняття здатний «розчинити» будь-які його смислові домінанти. Щоб навчання набуло особистіс-

но-естетичного значення, необхідна особлива ситуація, що сприяє виникненню естетичної настанови. На шляху пошуків оптимальних комбінацій, специфіки утворення та відбору «святкових» ситуацій, способу досягнення цілісності педагогічна думка, за А. Колпаковою [7, с. 82], схиляється до ідеї драматургії навчального процесу. Тобто його організації за законами театру. Мистецтво стає структуротвірним елементом

освітнього процесу, його органічною частиною.

Виникає проблема: виділити закономірності педагогічної драматургії та форми, механізми застосування їх для естетизації навчального процесу в цілому й кожного з його структурних компонентів зокрема. Узагальнення дослідницьких матеріалів щодо драматизації деяких шкільних процесів подано в таблиці 1.

Таблиця 1.

Етапи драматизації навчального середовища

№	Етап	Призначення	Зміст	Наслідок
I	Зав'язка	Постановка проблеми	Аналіз ситуації й утворення загальношкільної естетико-драматичної ідеї	Виникнення художнього образу у свідомості
II	Дія	Розробка проблеми	Естетична діяльність	Розвиток художнього образу
III	Кульмінація	Вирішення проблеми	Проміжне узагальнення результативності дії, створення умов (напрямів) подальшого розвитку, виникнення нової зав'язки	Утворення цілісності, післядія

Кожен з етапів потребує участі у своєму становленні художньої діяльності, визначає особливі завдання (формальні, змістовні), специфічні для цього етапу. Перед учителем виникає завдання: створити художньо-перетворений фрагмент середовища, який залучає людину до своєї сфери, закликає до співучасті у спектаклі мистецтва, що розігрується в його межах.

При драматургічному підході до організації середовища предметно-просторове оточення стає сценою видовищ. Воно формується за принципом театральної декорації, згідно з яким сценографія підпорядковує всі елементи.

Середовищний підхід виливається в особливу художню діяльність, яка має охоплювати всі виміри реальності, «режисуру» всього навчального процесу та структуру його матеріальної (предметно-просторової) оболонки, метою якого є конструктивне життєутворення, активне втілення світорозуміння та системи ідей.

У сфері мистецтва рецепти не мають сенсу, необхідні лише орієнтири, що спрямовують пошуки. Ця діяльність повинна привести до визначення зв'язків буття, втілених у явищах культури.

Висновки. Вищезазначене дозволяє дійти висновків, що у зв'язку зі збільшенням інтегративної ролі образно-смыслових значень, перед учителем образотворчого мистецтва сучасної школи постають завдання: сприяти підпорядкуванню школи перетворювальній естетичній діяльності як єдності функціональних процесів і предметно-просторового оточення; усі шкільні процеси підпорядкувати єдиному драматичному задуму, єдиній волі, що спрямована на його втілення; розглядати худо-

жньо-естетичне як синтезуючий фактор організації середовища; використовувати художню діяльність для «олгоднення» середовищних систем та елементів.

Діяльність учителя образотворчого мистецтва з корегування підходів до організації освітнього процесу має відбуватися за напрямками: обґрунтування стратегічного напрямку розвитку естетично-педагогічного середовища школи; визначення принципових естетико-драматичних тем, що узгоджуються із загальним стилем навчального закладу; узагальнення системоутворювальних інтеграційних завдань за рахунок концентрації уваги на вузлових компонентах шкільного середовища, найбільш яскравих моментах його розвитку; урахування можливих деформацій середовищних утворень і варіантів втілення, у зв'язку з трансформаціями смаків й інтересів людей, зміни в соціальному кліматі, визначенні функцій тощо.

У діяльності вчителя образотворчого мистецтва уміння організувати середовищний діалог виступає як уміння вплести естетичну творчість у саму життєдіяльність людини, в тканину соціокультурної реальності. Ця діяльність обумовлена динамікою соціального буття, впливає з його реалій. Цим вимогам відповідає ситуація свята, яка реалізується в драматургічному підході до навчання, який сприяє утворенню середовищних діалогів на різних рівнях.

Тому предметом подальших досліджень буде розробка моделі педагогічної діяльності щодо драматизації навчально-педагогічного процесу, використання можливостей драматургічного підходу з урахуванням специфіки образотворчого мистецтва.

ЛІТЕРАТУРА

1. Барбина Е. С. Использование элементов театральной педагогики в решении проблемы мастерства учителя / Е. С. Барбина : Сб. науч. трудов – Херсон, 2002. – Вып. 30. – С. 8-12.

2. Бахтин М. М. Автор и герой. К философским основам гуманитарных наук / М. М. Бахтин. – СПб : Изд-во Азбука Academia, 2000. – С. 27.

3. Борытко Н. М. Пространство воспитания : образ бытия / Н. М. Борытко. – Волгоград : Перемена, 2000. – С. 64.

4. Гонтаровська Н. Б. Теоретико-практичні основи створення навчального закладу естетичного профілю : Монографія / Н. Б. Гонтаровська. – Дніпропетровськ : ІЗМН, 1999. – 177 с.

5. Каган М. С. Взаимодействие искусств в педагогическом процессе : В кн. Взаимодействие искусств в педагогическом процессе / М. С. Каган // Межвуз. сб. научн. тр. – Л. : Изд-во ЛГУ, 1989. – 155 с.

6. Кашекова И. Единое интеграционное пространство школы и пути его создания / И. Кашекова // Искусство в школе. – 2001. – № 4. – С. 7-10.

7. Колпакова А. А. Особенности эстетико-педагогической среды урока мировой художественной культуры / А. А. Колпакова // Межвуз. сб. научн. тр.

– Москва – Луганск : Ин-т худ. образования РАО; Луганский гос. пед. ун-т им. Т. Шевченко, 2000. – С.79-88.

8. Командышко Е. Эффективность факторов школьной среды в эстетико-творческом развитии / Е. Командышко // Межвуз. сб. научн. тр. – Москва –

Луганск : Ин-т худ. образования РАО; Луганский гос. пед. ун-т им.Т.Шевченко, 2000. – С.88-97.

9. Павловский А. Модель создания эстетической среды урока в старшем звене школы / А. Павловский // Эстетическая среда и развитие культуры личности (в школе и педвузе) : Межвуз. сб. научн. тр. – Москва – Луганск : Ин-т худ. образования РАО; Луганский гос. пед. ун-т им.Т.Шевченко, 2000. – С.71-78.

10. Печко Л. Основные характеристики эстетико-педагогической среды школы, урока, класса / Л. Печко // Межвуз. сб. науч. трудов. – Москва – Луганск : Ин-т худ. образования РАО; Луганский гос. пед. ун-т им. Т. Шевченко, 2000. – С. 5-12.

11. Тюрікова О. М. Особливості діяльності вчителя образотворчого мистецтва в культурологічному середовищі школи / О. М. Тюрікова // Науковий вісник Південноукраїнського державного педагогічного університету ім. К. Д.Ушинського : Зб. наук.пр. – Одеса, 2007. – № 7-8. – С. 133-139.

12. Тюрікова О. М. Середовищний підхід до формування цілісної особистості / О. М. Тюрікова // Наука і освіта. – 2005. – № 5-6. – С.144-151.

REFERENCES

1. Barbina, Ye. S. (2002). Ispolzovanie elementov teatralnoy pedagogiki v reshenii problem masterstva uchitel'ya [Using the elements of theater pedagogy in solving the problems of teacher's skill]. *Sbornik nauchnykh trudov – Collection of scientific papers*, 30, 8-12. Kherson [in Russian].

2. Bakhtin, M. M. (2000). *Avtor i geroy. K filosofskim osnovam gumanitarnykh nauk [Author and hero. To the philosophical foundations of the humanities]*. St. Petersburg: Azbuka Academia [in Russian].

3. Borytko, N. M. (2000). *Prostranstvo vospitaniya: obraz bytiya [The educational space: the way of living]*. Volgograd: Peremena [in Russian].

4. Hontarovska, N. B. (1999). *Teoretyko-praktychni osnovy stvorennia navchalnoho zakladu estetychnoho profilu [Theoretical and practical fundamentals of creating the institution of aesthetic profile]*. Dnipropetrovsk: IZMN [in Ukrainian].

5. Kagan, M. S. (1989). *Vzaimodeystvie iskusstv v pedagogicheskom protsesse [Interaction of arts in teaching process]*. *Mezhvuzovskiy sbornik nauchnykh trudov – Interacademic collection of scientific papers*. Leningrad: Izd-vo LGU [in Russian].

6. Kashekova, I. (2001). *Yedinoe integratsionnoe prostranstvo shkoly i puti yego sozdaniya [Unified integrated space of school and ways of its creating]*. *Iskusstvo v shkole – Art at school*, 4, 7-10 [in Russian].

7. Kolpakova, A. A. (2000). *Osobennosti estetyko-pedagogicheskoy sredy uroka mirovoy khudozhestvennoy kultury [Features of aesthetic and educational environment of world culture lesson]*. *Mezhvuzovskiy sbornik nauchnykh trudov – Interacademic collection of scientific papers*. (pp. 79-88). Moscow – Luhansk: Institut khudozhestvennogo obrazovaniya RAO; Luganskiy gosudarsvennyy pedagogicheskiy universitet imeni T. Shevchenko [in Russian].

8. Komandyshko, Ye. (2000). *Effektivnost faktorov shkolnoy sredy v estetiko-tvorcheskom razvitii [Effectiveness of the factors of school environment in aesthetic and creative development]*. *Mezhvuzovskiy sbornik nauchnykh trudov – Interacademic collection of scientific papers*. (pp. 88-97). Moscow – Luhansk: Institut khudozhestvennogo obrazovaniya RAO; Luganskiy gosudarsvennyy pedagogicheskiy universitet imeni T. Shevchenko [in Russian].

9. Pavlovskiy, A. (2000). *Model sozdaniya esteticheskoy sredy, urok v starshem zvene shkoly [The model of creating an aesthetic environment, a lesson in high school]*. *Esteticheskaya sreda i razvitie kultury lichnosti (v shkole i pedvuze): Mezhvuzovskiy sbornik nauchnykh trudov – Aesthetic environment and the development of personality's culture (at school and pedagogical university): Interacademic collection of scientific papers*. (pp. 71-78). Moscow – Luhansk: Institut khudozhestvennogo obrazovaniya RAO; Luganskiy gosudarsvennyy pedagogicheskiy universitet imeni T. Shevchenko [in Russian].

10. Pechko, L. (2000). *Osnovnye kharakteristiki estetikopedagogicheskoy sredy shkoly, uroka, klassa [Basic characteristics of aesthetic and educational environment of a school, lesson and class]*. *Mezhvuzovskiy sbornik nauchnykh trudov – Interacademic collection of scientific papers*. (pp. 5-12). Moscow – Luhansk: Institut khudozhestvennogo obrazovaniya RAO; Luganskiy gosudarsvennyy pedagogicheskiy universitet imeni T. Shevchenko [in Russian].

11. Tiurikova, O. M. (2007). *Osoblyvosti diialnosti vchytelia obrazotvorchoho mystetstva v kulturolohichnomu seredovyshchi shkoly [Peculiarities of Arts teachers' work in cultural environment of a school]*. *Naukovyi visnyk Pivdenoukrainskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu im. K. D. Ushynskoho – Bulletin of South Ukrainian State Pedagogical Univeristy*

named after K. D. Ushynsky, 7-8, 133-139. Odesa [in Ukrainian].

12. Tiurikova, O. M. (2005). Seredovyshchnyi pidkhid do formuvannia tsilnoi osobystosti [Environ-

mental approach to the formation of integrated personality]. *Nauka i osvita – Science and education*, 5-6, 144-151. Odesa [in Ukrainian].

Олег Михайлович Недошитко,

старший преподаватель, приват-доцент кафедры изобразительного искусства, член Национального союза художников Украины,

Наталья Адольфовна Лоза,

старший преподаватель кафедры теории и методики декоративно-прикладного искусства и графики, член Национального союза художников Украины,

Южноукраинский национальный педагогический университет имени К. Д. Ушинского, ул. Старопортофранковская 2/4, г. Одесса, Украина

ОСОБЕННОСТИ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРЕПОДАВАТЕЛЯ ИЗОБРАЗИТЕЛЬНОГО ИСКУССТВА В СОВРЕМЕННОЙ УЧЕБНО-ВОСПИТАТЕЛЬНОЙ СРЕДЕ

В статье рассматриваются особенности профессиональной деятельности преподавателя изобразительного искусства в учебно-воспитательной среде с точки зрения средового подхода; основное внимание уделяется организации средового диалога через искусство. Определено, что в современном художественном образовании образное восприятие является художественным материалом, который создает эмоциональный мост между человеком и внешним миром, является системной формирующей базой. Нынешняя парадигма образования фокусируется на развитии художественного и эстетического образования, участия каждого человека в восприятии духовных ценностей в художественно-творческой деятельности, что предполагает трансформацию «искусства игры» в «искусстве общения»; создание особой атмосферы эстетического воспитания. В связи с этим изменяется понимание профессиональной деятельности преподавателя изобразительного искусства, расширяется его содержание и социальное наполнение. Анализ теории и практики профессиональной деятельности преподавателей изобразительного искусства позволил выявить передовые тенденции усовершенствования этой деятельности, смену приоритетов в рамках парадигмы современного художественного образования: ориентацию обучения на обмен ценностями, развитие коммуникативных навыков общения через искусство. Сделан вывод о том, что в связи с увеличением интеграционной роли образно-смысловых значений, перед учителем изобразительного искусства современной школы ставятся такие задачи: способствовать подчинению современной школы преобразующей эстетической деятельности как единству функциональных процессов и предметно-пространственного окружения; все школьные процессы подчинить единому драматическому замыслу, единой воле, которая направлена на его воплощение; рассматривать художественно-эстетическое как синтезирующий фактор организации среды; использовать художественную деятельность для «очеловечивания» средовых систем и их элементов. Деятельность преподавателя изобразительного искусства в корректировке подходов по организации образовательного процесса должна осуществляться в следующих направлениях: обоснование стратегического направления развития эстетико-педагогической среды школы; обозначение принципиальных эстетико-драматических тем, которые согласуются с общим стилем учебного заведения; обобщение системообразующих интеграционных задач за счет концентрации внимания на узловых компонентах школьной среды, наиболее ярких моментах его развития.

Ключевые слова: профессиональная деятельность преподавателя изобразительного искусства, средовой подход, драматургический поход, диалог среды.

Oleh Nedoshytko,

senior lecturer, private associate professor, Department of Fine Arts, member of the National Commonwealth of Artists of Ukraine,

Natalia Loza,

senior lecturer, Department of Theory and Methods of Arts and Crafts and Graphic Arts, member of the National Commonwealth of Artists of Ukraine,

South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky, 2/4 Staroportofrankivska Str., Odesa, Ukraine

PECULIARITIES OF FINE ARTS TEACHER'S WORK IN THE MODERN TRAINING AND EDUCATIONAL ENVIRONMENT

The article is focused on the peculiarities of Fine Arts teacher's work in training and educational environment in the context of environmental approach; the emphasis is on the organization of environmental dialogue through art. It is determined that in contemporary art education, image perception is artistic material creating an emotional connection between a person and the outside world; it is a consistent formative basis. The present-day educational paradigm is fo-

cused on the development of art and aesthetic education, everybody's participation in spiritual values perception in artistic and creative activity, which involves transformation of "the art of game" in "the art of communication"; creating a special atmosphere of aesthetic education. For this reason, the understanding of Fine arts teachers' work is changing, its content and social interpretation are expanding. The review of the theory and practice of Fine Arts teachers' work made it possible to find out the main trends in improving this activity, shift in priorities within the paradigm of contemporary art education, such as training orientation at values exchange, development of communicative skills through art. It is concluded that due to the increasing integrative role of image and sense meanings, the following tasks are set for a Fine Arts teacher: to facilitate subjection of modern school to transformative aesthetic activity as a unity of functional processes and environment; all the classroom processes should be subjected to one dramatic intention, one will aimed at its implementation; to consider art and aesthetic activity for "anthropomorphization" of environmental systems and its elements. Fine Arts teacher's work on adjustment of approaches to educational process organization should be carried out in the following directions: substantiation of the strategic approach to the development of aesthetic and educational environment of a school; definition of essential aesthetic and dramatic topics corresponding to the style of educational institution; generalizing strategic integrative tasks due to focusing on the fundamental components of school environment, the most outstanding moments of its development.

Keywords: Fine Arts teacher's work, environmental approach, dramatic approach, environmental dialogue.

Подано до редакції 20.07.2015

Рецензент: к. філос. н., доц. В. І. Ворніков
